КЛЮЧОВА ТЕМА[1]
Спорт і Конвенція

(Останнє оновлення: 28/02/2026)

Вступ

Суд розглядав справи, пов'язані зі спортом, у різних контекстах. У цій ключовій темі викладено судову практику щодо спортивного хуліганства та пов'язаних з ним питань, дисциплінарних проваджень стосовно професійних спортсменів та дискримінації у спорті.[2]

Принципи, виведені з поточної судової практики

Хуліганство:

- План заходів щодо забезпечення громадської безпеки з метою запобігання хуліганству до, під час та після футбольного матчу не повинен охоплювати всі без винятку ситуації, які можуть виникнути, для повного усунення ризику насильства за статтею 3, але повинен бути достатньо ретельним, щоб слугувати основою для забезпечення ефективного захисту широкої громадськості у зв'язку з відповідним футбольним матчем (*«Коффі проти Болгарії» (Koffi v. Bulgaria)**, 2026, § 171).
- Зібрання великої кількості потенційно агресивних вболівальників, відомих органам влади як група, що є схильною до хуліганства, насильства щодо глядачів і поліції, а також до вуличних заворушень, становить високий рівень ризику для життя та здоров'я, а також для фізичної та психологічної недоторканності людей. Водночас інциденти можуть трапитися будь-де, у будь-який момент часу, і провокуватися випадково окремими особами або ж факторами, які неможливо передбачити, з огляду на непередбачуваність людської поведінки. За відсутності конкретних ознак, які вказували б на безпосередню небезпеку з боку певної групи або деяких її членів, про які поліцію було повідомлено до нападу, на органи влади не покладається жодного особливого зобов'язання проявляти старанність (*«Коффі проти Болгарії» (Koffi v. Bulgaria)**, 2026, §§ 173 та 180-181).
- Попереднє затримання у зв'язку з футбольним хуліганством може бути дозволеним за підпунктом (c) пункту 1 статті 5 поза межами кримінального провадження, якщо це обґрунтовано вважається необхідним для запобігання вчиненню правопорушення. У таких справах Суд зазначав, *inter alia*, що не слід унеможливлювати виконання поліцією своїх обов'язків щодо підтримання порядку та захисту громадськості, зважаючи на численні випадки футбольного та іншого спортивного хуліганства в Європі, а також на випадки, коли масові заходи переростають у насильство (*«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], 2018 §§ 94-95, 116 та 123).

[1] Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.
Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи та Європейським судом з прав людини й виконано Верховним Судом (Україна).

[2] Ця ключова тема не стосується спортивного арбітражу: див. Ключову тему щодо арбітражу.

- Суд підкреслив, що вимога щодо «мети» допровадження затриманої особи до суду має застосовуватися з певною гнучкістю до випадків затримання, що підпадають під другу частину підпункту (c) пункту 1 статті 5, аби не призводити до невиправданого продовження короткострокового попереднього тримання під вартою. Коли особа звільняється з-під варти через короткий проміжок часу через те, що загроза минула, або, наприклад, сплив установленого короткого строку, вимога щодо мети не повинна становити перешкоду для попереднього затримання (*«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], 2018, §§ 118-126).
- Для того, щоб гарантувати, що таке попереднє тримання під вартою не є ні свавільним, ні непропорційним, Суд наголосив на необхідності наявності конкретних гарантій: дотримання вимоги щодо законності за національним законодавством; захисту від свавілля; вимоги, щоб правопорушення було конкретним і визначеним; та необхідності, щоб арешт і тримання під вартою були «обґрунтовано необхідними». Критерій необхідності, передбачений другою частиною підпункту (c) пункту 1 статті 5, вимагає розгляду заходів, менш суворих, ніж тримання під вартою, і визнання їх недостатніми для захисту інтересів особи або суспільства. Відповідне правопорушення повинне мати серйозний характер і становити небезпеку для життя та здоров'я або загрозу заподіяння значної матеріальної шкоди. Крім того, тримання під вартою має припинятися, щойно ризик минає, що зумовлює необхідність моніторингу, при цьому тривалість тримання під вартою також є релевантним фактором (*«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], 2018, § 161).
- Якщо особу затримують відповідно до підпункту (b) пункту 1 статті 5 «для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом», зобов'язання не вчиняти кримінальне правопорушення в найближчому майбутньому не може вважатися достатньо конкретним і визначеним, доки не було наказано дотримуватися конкретних заходів, яких не було дотримано. У зв'язку з цим Суд визнав, що значна присутність поліції, яка є нормальною для будь-якого масового заходу, зокрема, до, під час та після футбольного матчу, не є достатньо конкретним наказом і не може бути прирівняна до досить конкретних заходів, які забезпечують обізнаність особи про діяння, від вчинення якого вона має утриматися (*«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], 2018, §§ 83 та 85-86; порівняйте з рішенням у справі *«Остендорф проти Німеччини» (Ostendorf v. Germany)*, 2013, § 92-96, у якій поліція до арешту заявника конкретно наказала йому залишатися разом із групою футбольних вболівальників та чітко попередила його про наслідки невиконання цього наказу).
- Розпуск асоціації футбольних вболівальників у зв'язку з насильницькою або образливою поведінкою її членів може вважатися пропорційним втручанням у права, гарантовані статтею 11, що переслідує законну мету підтримання порядку та запобігання злочинам (*«Ле Аутентікс та Супрас Отей 91 проти Франції» (Les Authentiks and Supras Auteuil 91 v. France)*, 2016, §§ 77 та 84; *«Нова асоціація "Булонь-Бойз" проти Франції» (Association Nouvelle Des Boulogne Boys v. France)* (ухв.), 2011). У цьому контексті Суд зазначив, що асоціації, офіційною метою яких є підтримка футбольного клубу, у демократичному суспільстві вважаються менш важливими, ніж політичні партії, а отже, необхідність обмеження права на об'єднання не підлягає такій самій ретельній перевірці (*«Ле Аутентікс та Супрас Отей 91 проти Франції» (Les Authentiks and Supras Auteuil 91 v. France)*, 2016, § 84).
- Захід виключення, застосований після засудження за хуліганство, який забороняв відвідування футбольних матчів на національному та міжнародному рівнях, включно зі зобов'язанням з'являтися до поліцейського відділку та здати проїзні документи, був визнаний таким, що має превентивний характер (для запобігання можливому майбутньому насильству під час спортивних заходів), а не кримінальним покаранням

для цілей статті 4 Протоколу № 7 (*«Серажин проти Хорватії» (Seražin v. Croatia)* (ухв.), 2018, §§ 78-91; порівняйте з рішенням у справі *«Велков проти Болгарії» (Velkov v. Bulgaria)*, 2020, § 51, у якій адміністративна заборона відвідувати спортивні заходи була додатковим покаранням, приєднаним до основного покарання у виді позбавлення волі, застосованим за результатами єдиного провадження карального характеру).

Дисциплінарне провадження щодо професійних спортсменів:

Приватне і сімейне життя

- Вимога до спортсменів повідомляти органам влади про своє місцеперебування з метою проведення випадкових допінг-тестів становить втручання у право на повагу до приватного й сімейного життя, а також право на повагу до житла, що захищаються статтею 8 Конвенції. Зобов'язання щодня протягом визначеного періоду в одну годину перебувати у визначеному місці впливає на якість приватного життя, а також має наслідки для здійснення сімейного життя. Окрім обмеження особистої автономії щодо планування повсякденного приватного та сімейного життя, така вимога може призвести до ситуації, за якої заявники не матимуть іншого вибору, крім як зазначити свою домашню адресу як місце для проведення допінг-тесту, що матиме наслідки для їхнього права на користування своїм житлом (*«Національна федерація асоціацій та профспілок спортсменів» (FNASS) та інші проти Франції» (National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) and Others v. France)*, 2018, §§ 155-159; див. також *«Платіні проти Швейцарії» (Platini v. Switzerland)* (ухв.), 2020, §§ 53-58, щодо застосування підходу, заснованого на наслідках, розробленого в рішенні у справі *Denisov v. Ukraine*, до питання про застосовність статті 8, та порівняйте з рішеннями у справах *«Алтінер Акінчі проти Туреччини» (Altıner Akıncı v. Türkiye)*, 2026, §§ 104-107 і *«Йокушлу проти Туреччини» (Yokuşlu v. Türkiye)**, 2026, §§ 61-63).
- «Вимогу щодо повідомлення про своє місцеперебування» для професійних спортсменів було визнано такою, що має законну мету захисту здоров'я професійних спортсменів, а також, крім цієї групи, здоров'я інших осіб, особливо молоді, яка займається спортом. Крім того, це пов'язано із заохоченням правил чесної гри (*fair play*) шляхом усунення використання речовин, які надають користувачеві несправедливу перевагу, а також є небезпечним стимулом, особливо для молодих спортсменів-аматорів, до підвищення результатів у спорті. Суд також зазначив, що глядачі повинні мати змогу очікувати, що спортивні змагання, які вони відвідують, відображають цінності чесної гри (*«Національна федерація асоціацій та профспілок спортсменів» (FNASS) та інші проти Франції» (National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) and Others v. France)*, 2018, §§ 165-66).
- Оцінюючи пропорційність, Суд підкреслив шкідливий вплив допінгу на здоров'я професійних спортсменів та небезпеку його вживання, особливо серед молоді, яка займається спортом, звертаючи увагу на те, що професійні спортсмени є прикладами для наслідування для молоді, що прагне досягти успіху у сфері спорту. З огляду на складні наукові, правові та етичні питання, пов'язані з цією сферою, Державам надається широка свобода розсуду відповідно до Конвенції (*«Національна федерація асоціацій та профспілок спортсменів» (FNASS) та інші проти Франції» (National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) and Others v. France)*, 2018, §§ 171-77).

Свобода вираження

- Відомі футболісти, які є взірцем для багатьох вболівальників, повинні усвідомлювати можливий негативний вплив провокаційних скандувань на поведінку глядачів та

утримуватися від такої поведінки (*«Шимунич проти Хорватії» (Šimunić v. Croatia)* (ухв.), 2019, § 45).

- Дисциплінарні санкції, накладені на професійних футболістів за «неспортивні висловлювання» у зв'язку з їхніми коментарями та повідомленнями, опублікованими в соціальних мережах, мають бути достатньо обґрунтованими, а не виправданими лише загальним посиланням на положення правил, що визначають порушення у вигляді неспортивних коментарів. Органи влади повинні встановити баланс між правом на свободу вираження поглядів та іншими відповідними інтересами, такі як підтримання порядку та миру у футбольній спільноті (*«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, 2021, § 41; *«Накі та Асоціація клубу спортивних заходів «АМЕД» проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, 2021, § 36; *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021, § 35).
- Зокрема, якщо до професійних футболістів застосовуються санкції за повідомлення, опубліковані в соціальних мережах, які, як стверджувалося, сприяли або підбурювали до насильства, мотивування, надане в межах дисциплінарного провадження, має оцінювати зміст і контекст цих повідомлень, а також висвітлювати їхню здатність призвести до шкідливих наслідків (наприклад, див., щодо заохочення футбольних вболівальників до вчинення актів насильства, *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, 2021, § 42; *«Накі та Асоціація клубу спортивних заходів «АМЕД» проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, 2021, § 37; порівняйте з рішенням у справі *«Шимунич проти Хорватії» (Šimunić v. Croatia)* (ухв.), 2019, §§ 44-45, щодо скандувань на футбольному матчі, які, як вважалося, виражали або підбурювали до ненависті за ознакою раси, національності та віри). Це зобов'язання зберігається навіть тоді, коли визнається, що дописи в соціальних мережах містили висловлювання, які можуть вважатися такими, що суперечать цінностям «національної, моральної або спортивної культури» (*«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021, § 36).
- Органи влади повинні оцінювати характер та суворість санкції, накладеної в межах дисциплінарного провадження, а також її негативний вплив на свободу вираження поглядів професійних футболістів (*«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021, § 36; порівняйте з рішенням у справі *«Шимунич проти Хорватії» (Šimunić v. Croatia)* (ухв.), 2019, §§ 46-47, у якій було накладено штраф).

Дискримінація у спорті:

- Якщо Держава вирішила створити систему визнання спортивних досягнень та нагород, вона повинна робити це без дискримінації. Попри те, що органи влади мають право під час нагородження зосереджуватися на найвищих спортивних досягненнях та найважливіших змаганнях, не може бути, щоб «престиж» гри чи виду спорту як такого залежав лише від того, чи займаються ним особи з інвалідністю чи без неї (*«Негованович та інші проти Сербії» (Negovanović and Others v. Serbia)*, 2022, §§ 86-87).

Варті уваги приклади

Стаття 3:

- *«Коффі проти Болгарії» (Koffi v. Bulgaria)**, 2026 — тяжкі тілесні ушкодження, отримані внаслідок насильницького нападу з боку кількох футбольних вболівальників, які йшли центром міста після матчу (*відсутність порушення*).

Стаття 5:

- *«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], 2018 — тримання футбольних вболівальників під вартою протягом 8 годин без пред'явлення обвинувачень з метою запобігання організації та участі ними в хуліганських діях. Було встановлено, що поліція активно вступала в діалог з вболівальниками, намагалася затримувати лише тих, кого було визнано загрозою для громадського порядку, та ретельно стежила за ситуацією, щоб визначити, чи минула загроза (*відсутність порушення*);
- *«Остендорф проти Німеччини» (Ostendorf v. Germany)*, 2013 — чотиригодинне тримання футбольного вболівальника під вартою з метою запобігання організації та участі в насильницькій бійці між футбольними хуліганами (*відсутність порушення*).

Стаття 8:

- *«Національна федерація асоціацій та профспілок спортсменів» (FNASS) та інші проти Франції» (National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) and Others v. France)*, 2018 — вимога до професійних спортсменів інформувати органи влади про своє місцеперебування з метою проведення випадкових допінг-тестів (*відсутність порушення*);
- *«Платіні проти Швейцарії» (Platini v. Switzerland)* (ухв.), 2020 — дисциплінарні санкції та відсторонення від діяльності, пов'язаної з футболом, щодо заявника, колишнього професійного футболіста й колишнього високопосадовця УЄФА (Союзу європейських футбольних асоціацій) та ФІФА (Міжнародної федерації футболу), за отримання «доплати» до заробітної плати (*стаття 8 застосовна; неприйнятна: явно необґрунтована*);
- *«Алтінер Акінчі проти Туреччини» (Altıner Akıncı v. Türkiye)*, 2026 — рішення не включати суддю з пляжного волейболу до списку суддів, які мають право судити міжнародні матчі (*неприйнятна: несумісність ratione materiae*);
- *«Йокушлу проти Туреччини» (Yokuşlu v. Türkiye)**, 2026 — рішення не відкликати повідомлення про розірвання контракту професійного футболіста з футбольним клубом (*неприйнятна: несумісність ratione materiae*).

Стаття 10:

- *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, 2021, *«Накі та Асоціація клубу спортивних заходів «АМЕД» проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, 2021, *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, 2021 — дисциплінарні та спортивні санкції, а також штрафи, накладені Турецькою футбольною федерацією за коментарі, зроблені на телевізійній передачі та в соціальних мережах (*порушення*);
- *«Шимунич проти Хорватії» (Šimunić v. Croatia)* (ухв.), 2019 — засудження футболіста за звернення до глядачів під час футбольного матчу з висловлюваннями, зміст яких виражав або провокував ненависть на ґрунті расової належності, національності та віри (*неприйнятна: явно необґрунтована*);
- *«Магвайр проти Сполученого Королівства» (Maguire v. the United Kingdom)* (ухв.), 2015 — засудження за порушення громадського порядку за носіння образливої та провокативної футболки на футбольному матчі, що могло спричинити занепокоєння та створити значний ризик насильства та безладу (*неприйнятна: явно необґрунтована*).

Стаття 11:

- *«Ле Аутентікс та Супрас Отей 91 проти Франції» (Les Authentiks and Supras Auteuil 91 v. France)*, 2016 — розпуск двох асоціацій футбольних вболівальників після сутичок за участю деяких їхніх членів, що призвели до смерті одного вболівальника (*відсутність порушення*);
- *«Нова асоціація "Булонь-Бойз" проти Франції» (Association Nouvelle Des Boulogne Boys v. France)* (ухв.), 2011 — розпуск асоціації футбольних вболівальників за демонстрацію образливого банера на футбольному матчі, насильство проти вболівальників команди-суперника та поліцейського, внаслідок чого загинув один вболівальник (*неприйнятна: явно необґрунтована*).

Стаття 1 Протоколу № 12

- *«Негованович та інші проти Сербії» (Negovanović and Others v. Serbia)*, 2022 — шахістам з порушенням зору було відмовлено в грошових винагородах, які були надані шахістам без порушень зору як національне визнання їхніх спортивних досягнень за здобуття аналогічних міжнародних нагород (*порушення*).

Стаття 4 Протоколу № 7

- *«Велков проти Болгарії» (Velkov v. Bulgaria)*, 2020 — адміністративні та кримінальні санкції за порушення громадського порядку під час спортивних змагань (*порушення*);
- *«Серажин проти Хорватії» (Seražin v. Croatia)* (ухв.), 2018 — захід виключення, що забороняє особі, засудженій за хуліганство, відвідувати спортивні заходи (*неприйнятна: несумісність ratione materiae*).

Додаткові посилання

Інші ключові теми:

- Арбітраж

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідні справи

- *«Нова асоціація "Булонь-Бойз" проти Франції» (Association Nouvelle Des Boulogne Boys v. France)* (ухв.), № 6568/09, від 22 лютого 2011 року (стаття 11: неприйнятна – явно необґрунтована);
- *«Остендорф проти Німеччини» (Ostendorf v. Germany)*, № 15598/08, від 07 березня 2013 року (відсутність порушення статті 5);
- *«Магвайр проти Сполученого Королівства» (Maguire v. the United Kingdom)* (ухв.), № 58060/13, від 03 березня 2015 року (стаття 10: неприйнятна – явно необґрунтована);
- *«Ле Аутентікс та Супрас Отей 91 проти Франції» (Les Authentiks and Supras Auteuil 91 v. France)*, №№ 4696/11 та 4703/11, від 27 жовтня 2016 року (відсутність порушення статті 11);
- *«Національна федерація асоціацій та профспілок спортсменів» (FNASS) та інші проти Франції» (National Federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) and Others v. France)*, №№ 48151/11 та 77769/13, від 18 січня 2018 року (відсутність порушення статті 8);
- *«Серажин проти Хорватії» (Seražin v. Croatia)* (ухв.), № 19120/15, від 09 жовтня 2018 року (стаття 4 Протоколу 7: неприйнятна – несумісна *ratione materiae*);
- *«С., В. та А. проти Данії» (S., V. and A. v. Denmark)* [ВП], №№ 35553/12 та 2 інші, від 22 жовтня 2018 року (відсутність порушення статті 5);
- *«Шимунич проти Хорватії» (Šimunić v. Croatia)* (ухв.), № 20373/17, від 22 січня 2019 року (стаття 10: неприйнятна – явно необґрунтована);
- *«Платіні проти Швейцарії» (Platini v. Switzerland)* (ухв.), № 526/18, від 11 лютого 2020 року (стаття 8: неприйнятна – явно необґрунтована);
- *«Велков проти Болгарії» (Velkov v. Bulgaria)*, № 34503/10, від 21 липня 2020 року (порушення статті 4 Протоколу 7);
- *«Накі та Асоціація клубу спортивних заходів «АМЕД» проти Туреччини» (Naki and AMED Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Turkey)*, № 48924/16, від 18 травня 2021 року (порушення статті 10);
- *«Седат Доган проти Туреччини» (Sedat Doğan v. Turkey)*, № 48909/14, від 18 травня 2021 року (порушення статті 10);
- *«Ібрагім Токмак проти Туреччини» (İbrahim Tokmak v. Turkey)*, № 54540/16, від 18 травня 2021 року (порушення статті 10);
- *«Негованович та інші проти Сербії» (Negovanović and Others v. Serbia)*, №№ 29907/16 та 3 інші, від 25 січня 2022 року (порушення статті 1 Протоколу 12);
- *«Алтінер Акінчі проти Туреччини» (Altıner Akıncı v. Türkiye)*, № 9570/23, від 06 січня 2026 року (стаття 8: неприйнятна – несумісна *ratione materiae*);
- *«Йокушлу проти Туреччини» (Yokuşlu v. Türkiye)**, № 489/24, від 06 січня 2026 року (стаття 8: неприйнятна – несумісна *ratione materiae*);
- *«Коффі проти Болгарії» (Koffi v. Bulgaria)**, № 95/24, від 17 лютого 2026 року (відсутність порушення статті 3).

Інші справи

- *«Геррманн проти Німеччини» (Herrmann v. Germany)* [ВП], № 9300/07, від 26 червня 2012 року (зобов'язання землевласника допускати полювання на своїй землі – порушення статті 1 Першого протоколу);

- *«Гентшель і Старк проти Німеччини» (Hentschel and Stark v. Germany)*, № 47274/15, від 09 листопада 2017 року (скарга футбольних вболівальників на жорстоке поводження з боку поліції – відсутність порушення матеріального аспекту статті 3, порушення процесуального аспекту статті 3).